

נאומה של פליציה לנגר היה קיצוני עוד יותר. היא מנתה אחר לאחד את כל פישעי הכיבוש אלה דיברייאמת. אין צורך להגזים, כי העובדות הן חמורות די צורכן, ודיברה על הישראלים וישראל כגוף שלישי — כאילו דיברה כנציגת קאמפ'אטקה או טימבוקטו. תשלום מס־שפת לתנועת השלום הישראלית לא שינה את הסיגנון הכללי של הנאום. בעוד שמתי פלד ואני הקפדנו לציין כי אנחנו מדברים כפטריוטים ישראלים היה ברור כי טובי ולנגר דיברו בשליחי המחנה הקומוניסטי העולמי.

באנו לייצג עמדה מסוימת, ברורה ועיקבית. לאור עמדה זו, ראינו את עצמנו מחוייבים למו ביקורת לא רק על ממשלת ישראל וארצות־הברית, אלא גם על אש"ף, סוריה וברית־המועצות. דבר כזה אינו עולה על דעתם של הקומוניסטים. לא היה נעים לשמוע את נימת דבריהם. היה בהם הרבה מן ה"מה יפית", הכנעה עצמית מוחלטת לפני ברית־המועצ וסוריה, וחסר־ביקורתיות טוטאלית כלפי אש"ף.

נרמה לי שקצת גאוון לאומית אינה מוזיקה.

הרברים חרגו מן הנאומים. אחרי שפירסמנו, בערב הפתיחה, הודעה שבה הבענו "אכזבה" מני המיברק שנקרא כפי אש"ף (ושהתיימר להיות מסר של ערפאת, אף שלא היה לו כל קשר אליו) יז אנשי רק"ח מגידים כדי לגנות אותנו.

מהרגע הראשון, כאשר היה ברור כי פארוק קדומי מתכוון להחרים אותנו, כדי למצוא חן בעי הסורים, עשו אנשי רק"ח כמיטב יכולתם כדי להצדיק זאת, ואף לחרחור ריב. הם נהנו מזה שקדומי עימם (מדוע לא? הם מקובלים על ברית־המועצות ומשמצים את הציונות כקיצוניים שבין הערבי לא זה בלבד שלא עשו רבר כדי להסביר לקדומי כי גישתו תביא נזק לתנועת־השלום בישראל, שז ברובה המכריע ציונית ופטריוטית, אלא אף נהנו ממנה.

אם היה ספק לגבי הכוונה, התברר הרבר לאחר מכן בארץ. כל ביטאוני רק"ח משמיצים מאז הוועי את המישלחת הישראלית הציונית, טופלים עליה שקרים גסים כעיתוננים הערביים. (דוגמה: נא כאילו הסתייגנו מנאומו של קדומי מפני שתקף ארצות־הברית, וכיוצא באלה דיברי איולול).

הרבר לא הפריע לאנשי רק"ח להידבק אלינו כאשר הזמין אותנו ערפאת לפגישה, אחרי הידבר מוקדמת מדוקדקת — ואחר־כך להעמיד פנים כאילו היו הם המחותנים הראשיים. אם היה מישונו בוועידה שעזר לתעמולה של ממשלת־בגין, היה זה רייוויס. הוא ניסה ולא מי אף יש להגיד לטובת אנשי רק"ח שהם היו זהב בהשוואה לאורח אחר: או דיוויס, איש זה הופיע כנציג, התוכנית לעיונים פלסטיניים באוניברסיטת אקסב בכריסטינה, הציג את עצמו כ"ישראלי־הודי" וקבע כי יש רק פיתרון אחד לבעי חיסולה של מדינת־ישראל.

אם היה מישונו בוועידה שעזר לתעמולה של ממשלת־בגין, היה זה רייוויס. הוא ניסה ולא מי הצליח להרוס כל אפשרות של רושיח ישראלי־פלסטיני. למשל: נקבע שכפורוס של "האירגון הלא־ממשלתיים" ייערך ריון על הרושיח הישראלי־פלסטיני, בהנחיית שלושה שעסקו בכך: מ



קדומי מפתיח של אש"ף הפתיח רבים כשנאם נאום מתון ביותר שבו העלה על נס את "הכוונות המתקדמים" בישראל. תוך ציו מייוחד שגם בקרב הציונים יש קולות המתחיים ביקורת על מדיניות בגין וממשלתו

פלד, ארוארד סעידי ואני. רייוויס רלש שיצרפו אותו למנחים. פלד ואני הודענו כי לא נשב עימו עי בימה אחת. כתוצאה מכך בוטל הריון, ונעצר במקומו מין וכיכות חופשי, חסר תכלית וטעם, שבו הכרי דיוויס כי עיצאם סרטאווי לא היה גיבור.

מה זה האישי הזה? שאל אותי בתמיהה אחד הנציגים הצרפתיים. לא יכולתי להסביר. תמיד חשדתי באנשיים, שהם בליכך קיצוניים עד כי הם משרתים, למעשה, אר המגמה ההפוכה.

ג'פרסון וסטאלין

אבל כל אלה היו כקצף על פני המים. העיקר היה הרוח הכללית של הוועידה, וההחלטו שהתקבלו בה. ועידת ז'נבה הוכיחה כי העולם כולו רוצה בפיתרון־שלום, שיכלול את ביטחון ישראל ואת זכו הפלסטיניים לעצמאות לאומית.

ישראל יכולה לצמצף על כך, ברוח האימרה המפורסמת של סטאלין על האפיס יור: "במה אוגרות יש לו?"

גם לאר"ם אין אוגרות.

אולם אחד מאבות העצמאות האמריקאית, תומאס ג'פרסון, אמר פעם: "שום אומה הגונה אינה יכולה לכלכל את מעשיה מבלי לכבד את דעת המין האנושי."

הוא התכוון לאמר: זה לא כדאי, כי דעת האנושות תשפיע, בטופו של רבר. נרמה לי שג'פרסון היה אדם חכם יותר מאשר ווסף סטאלין.

הם משרתים נאמנים של השגרירות והחורים על שקריה. התוצאה היתה שהציבור הישראלי שמע בכל־התיקשות שלו (כמידה שאלה ריווחו ככלל על הוועידה, תחת התעלם ממנה ומן ההשתתפות הישראלית בה, כפי שעשתה הטלוויזיה) מסכת מבולבלת של חצי־אימיתות ושקרים גסים.

להאמין לכל נוכל

היו כמובן נאומים ישראליים מסוג שונה: נאומיהם של הישראלים שהשתתפו בוועידה. לכל 16 "האנשים החשובים" שהוזמנו כארחי־הוועידה ניתנה הזכות לנאום מעל הרוכן בלי הגבלת זמן, כמו נציגי הממשלות.

כל הנאומים של המזומנים היו מעניינים, מפני שחרגו מן השיגרה הדיפלומטית. הם היו גם מעניינים מבחינת התוכן. פול מקקלוסקי, חבר־הקונגרס לשעבר בארצות־הברית, שנוצה בבחירות תודות למאמץ מרוכז של השדולה הציונית, הסביר לוועידה כי לא יהיה פיתרון מבלי לשכנע את דעת־הקהל האמריקאית, וכי אי־אפשר לשכנע אותה אם לא ייאמר בפירוש וכאורח חרמשמעני כי יש לישראל הזכות להתקיים בשלום ובביטחון. לורד מייחיו, המוזק בישראל כאנטישמי, מתח ביקורת חריפה וגלווייתלת על הערבים דווקא, והוכיח כי הסורים הם הרוצחים כיום את הפלסטינים. ארוארד סעידי, הגוה־הריועית האמריקאית־פלסטיני, נאם נאום יפהפה על ערכי־הרוח הכרוכים בשלום.

כאשר בא תורו של מתי פלד לנאום, היה האולם מלא. הופעתו של אלוף צה"ל כנציג מחנה־השלום הישראלי עוררה סקרנות מובנת.

פארוק קדומי, שלא היה באולם כאשר התחיל מתי לדבר, מיהר לחזור אליו ולהקשיב. אולם הוא לא ישב מקומו, מאחורי שלט אש"ף. שם התמקם שפיק אל־חוח, שגריר אש"ף בכיירות. מתי פלד הצביע על חשיבות האור"ם, מאחר שכל הצדדים מכירים בהחלטה 338 כבסיס לפיתרון. הוא תקף בחריפות את העמדה האמריקאית, המנסה להתעלם מן הבעייה הפלסטינית ומן הצורך לשאת ולתת עם אש"ף. אך הוא גם מתח ביקורת נוקבת — אם כי כמלים מתונות — על אש"ף, על כי אינו עושה ר כדי לנסח את הצעת־השלום שלו בשפה חרימשמעית, ועל כי אינו שוקד לטפח יותר את הרושיח עם כוחות־השלום הישראליים.

כנאה למומחה לספרות ערבית, ציטט פלד פסוק מדברי המשורר הפלסטיני בורואן אל־דין אל־אבושי: "האם לעולם נרמה את עצמנו, ונאמין לכל נוכל הצועק תחי פלסטין?"

מתי הוכיח את החיליים הישראליים, המעדיפים ללכת כללא במקום לשרת בלבנון, ושאל בהדגשה כמה חיילים נהגו כך. כבצבאות האחרים, הורגים כיום פלסטינים — רמו ברור לסוריה. הוא לא השאיר כל ספק בכך שהוא בא לוועידה כפטריוט ישראלי, המאמין כי טובת ישראל וטובת העם הפלסטיני קשורות זו בזו.

כשסיים, זכה במחיאות־כפיים סוערות — אולי הממושכות ביותר שבהן זכה עד לאותו רגע נאום כלשהו, מלבד נאומו של ערפאת. גם הערבים ונציג אש"ף מחאו כפיים, וכעבור זמן קצר נערכה הסתערות כללית על השולחן, שבו היו מונחים עותקי הנאום לחלוקה.

נאומי שלי, כעבור יומיים, התקבל בצורה רומה, אחרי שסיימתי את דבריי (שאותם פירסמתי כאן לפני שבוע) ליון אותי מחיאות־הכפיים, וי"ר המושב הואיל להגיד: "מחיאות־הכפיים מראים לך מהי דעת הוועידה על דבריך."

היתה בכך משמעות נוספת, שלא נעלמה מעיני רבים. ככוונה סיימתי את דברי כציטוט מדבריו של בנימין זאב הרצל, בצייוני שהוא אבי הציונות המודרנית. מחיאות־הכפיים, שבאו מיד אחרי הסוק, אם תרצו, אין זו אגדה, הוכיחו שזה לא הפריע גם לנציגים הערביים.

זה הפריע רק לכמה ערבים שבאו מישראל דווקא, שטרחו להעביר אלי את מחאתם על טכסיס זה. כניגוד לאורחים שהוזמנו אישית, יכלו נציגי "האירגונים הלא־ממשלתיים" דובר מעל הרוכן רק כמיסגרת הזמן שנתר. מבין 100 האירגונים יותר שהיו מיוצגים בוועידה, זכו רק שניים בזכות־הדיבור — אחד ערבי, אחד ישראלי: המועצה הישראלית למען שלום ישראלי־פלסטיני. בשמו נשאה את הבריה הר"ד נעמי קיס, סוציולוגית מן האוניברסיטה העברית.

היא העלתה על נס את פעולות תנועת־השלום הישראלית, מבלי להעלים את חולשותיה וכישלונותיה. רבים מאיתנו מסרבים לשרת שרות צכאי בשטחים הכבושים ובלבנון, אמרה. "אחדים הלכו לכלא לתקופת־מאסר ארוכות וחוזרות. אני עצמי סירבתי ללכת ללבנון כנהגת־אמבולנס". ובמהשך ברביה: "ראינו את הפנים המופתעות של פלסטינים ברמאללה ובחברון, בירושלים ובמקומות אחרים, כשראו יהודים המותקפים בגאז מרמיע והנלקחים למעצר, מפני שהעזו להפגין נגד הכיבוש". עורר־הדיון אמנון ויכרונני חיבר למען הוועידה תזכיר מפורט על המצב החוקי בשטחים הכבושים, וזה הופך בין המישלחות כמיסמך מטעם הוועידה.

השקר הופכר

לקראת סוף הוועידה, כשהתלטה מאחורי הקלעים המאבק על ניסוח ההחלטות, ראגנו לכך שריעותיה של תנועת־השלום הישראלית יובאו כחשבון. כתכנו תזכיר שהופץ על־ידי הוועידה ושנמסר, כמובן, גם לדיפלומטים שעסקו כניסוח. בין השאר הצענו שההחלטות יכללו את העקרונות הבאים:

- זכוות הפלסטינים להגדרה עצמית וזכות ישראל לקיום בשלום ובביטחון יוצמדו ויחשבו ביחידה אחת.
 - שההסדר אשר יושג יחשב כסופי וכמחלט, ולא יהיה ניתן לשינוי אלא בהסכמה הדדית.
 - שהגבול בין שתי המדינות יהיה הגבול שהיה קיים בי"ד ביוני 1967.
 - שכלל נוסח, שבו תוזכר "זכות כל המדינות באיזור", ייקראו המדינות בשמן, כפי שעשה ליאוניד ברזנייב (שהזכיר בתוכניתו את ישראל בשמה המפורש).
 - שלא תובע התנגדות למעמדה של ירושלים כבירת־ישראל, כפי שהוצע, אלא שייאמר כי ירושלים המערבית תשמש כבירת־ישראל, בשם שירושלים המיזרחית תשמש כבירת־פלסטין.
 - שההכרה בין ישראל והפלסטינים תהיה הדדית וברזומנית (בהתאם להצעה הצרפתית־מצרית במועצת־הביטחון).
 - שעד אז ייצור האור"ם מיסגרת ל"רושיח בין העמים" — כלומר, לרושיח ישראלי־פלסטיני בדרג לא־ממשלתית.
- קשה לדעת, כמובן, אם זכיצר השפיט מוסמך זה, אך העובדה היא שבתום הוועידה, ואחרי מאבק ממושך מאחרי הקלעים, התקבלו החלטות מתונות ביותר. לא הן ענו על כל דרישותינו, אך הן רחו בהחלט את הדרישות של המדינות הערביות הקיצוניות. לא זה בלבד שכל הנבואות של השגריר הישראלי הופרכו לחלוטין, אלא שזכות הפלסטינים למדינה משלהם וזכוותם בהחלט לכות, כל המדינות באיזור" לחיות בשלום.
- הרבר לא הפריע לשגרירות להמשיך בהפצת שקריה. בעוד שדיעות אחרונות הודיע ככותרת: "החלטה מתונה על פלסטין כ'נבנה", הודיע כתב על המשמר, נאמן השגרירות: "ניצחון למדינות הסירוב בוועידת ז'נבה".

"מה יפית"

אי־אפשר שלא לרווח על היחסים שהיו קיימים בין הנציגים מישראל לבין עצמם. לא היתה "מישלחת ישראלי". היו שתי מישלחות: מישלחת ציונית מטעם המועצה הישראלית למען שלום ישראלי־פלסטיני, ומישלחת קומוניסטית, שבאה בשם חצי תריסר אירגוני־חינות שונים של רק"ח. בין שתי המישלחות נעו שני נציגים של הוועד נגד המילחמה בלבנון.

ההבדל בין המישלחות היה גדול, והוא התרחב במדי יום.

נאומו של תופיק טובי בוועידה יכול היה להיכתב במוסקווה, והנאום יכול היה להיות נציג של ביילורוסיה או בולגריה. ברוב הזמן אי־אפשר היה אף לחשב שנאום ישראלי. עיקר הנאום היה התקפה קיצונית על ארצות־הברית והציונות, תוך שימוש בסיסמות הסובייטיות היגוליות, תוך כדי כך תקף את המלך עבראללה, שכרת ברית עם הציונים.

הרבר גרם לתקרית כמעט היולית. כשסיים טובי את דבריו, תבע הנציג הירדני את זכות־הדיבור ופתח בהתקפה פרועה על טובי. הוא האשים אותו ושכמותו כנגידה כעניין הערבי ובשרות המדינה הציונית.